

theatron/théatra - hľadisko gréckeho antického divadla; tvorené stupňovitými radmi sedadiel; pozri *proskéion*, *skéné*, *orchestra*; v Ríme: *cavea*; pozri *hľadisko*

Polykleitos (návrh): hľadisko divadla v Epidaure (5.st.pr.Kr.)

theatrum anatomicum - *divadlo anatomické*

theatrum sacrum - lat. – „sväté divadlo“; *barokové* patetické scény v maliarstve a sochárstve zobrazujúce legendy plné zázrakov, mučeníctva a videní; ich cieľom bolo silno zapôsobiť na obrazotvornosť a cítenie v súlade s *katolíckymi* cirkevnými dogmami; pozri *divadlo*

G. L. Bernini: Videnie sv. Terézie

thébais - Bergdolt: motív egyptského *anachorétu* na púšti; zobrazenie thébais na pisanskom cintoríne spolu s *Triumfom smrti* a *Posledným súdom* je bezprostrednou reakciou na *čiernu smrť* vo výtvarnom umení

thébska Sfinx - *Sfinx thébska*

Théby (Grécko) gréc. Θῆβαι/Thébai; množné číslo Thébai úzko súvisí s mýtom *Niobe*; *Homér* je nazýval „mestom so siedmimi bránami“ (Thebe Heptapylos); jedno z najstarších miest v gréckej *Boiótii*; významné v 4.st.pr.Kr.; pozri *Amfitryón*, *Oidipus*, *Laios*, *sedem proti Thébam*, *epigóni*, *Amfión a Zéthos*, *Kreón*, *Kadmos*; *dračia siatba*; *sfinxa*; *grécka antická kultúra*; *Evanjelium podľa Lukáša*

www: najstaršie mesto starovekého Grécka, stredisko boiótskych miest; v mykénских časoch tu stál hrad Kadmeia, ktorého meno odkazuje na mýtického zakladateľa Théb, *Kadmosa*; Théby predstavovali vedúcu silu v Grécku; v 4.st.pr.Kr. stáli na čele proti hegemonii *Sparty*, ktorú porazili v bitke pri Leukre; spolu s *Aténami*, Megarou a Korintom sa pokúsili o odpor proti Macedónii, boli však porazené a spustošené *Alexandrom Veľkým*; grécke Théby boli obnovené 316 pr.Kr. diadochom Kassandrom; mesto však už nikdy nedosiahlo svojho niekdajšieho významu a postavenia v gréckej politike; svojou dôležitosťou ho prevyšovala kľúčová macedónska pevnosť Chalkis v strednom Grécku; na zač. 3.st.pr.Kr. sa Théby dva razy vzbúрили proti macedónskemu

kráľovi Demetriovi, v 2.-1.st.pr.Kr. boli dva raz dobyté a vydrancované Rimanmi; pri druhom útoku obyvateľstvo z obáv pred rímskou pomstou dalo prednosť úteku na Peloponéz; Théby potom spustli; grécky cestovateľ a zemepisec Pausaniás tu v pol. 2.st. našiel už iba hrad a niekoľko chrámov; svoj strategický význam Théby preukázali až v neskoršej *antike*, kedy poskytovali ochranu pred vpádmi *barbarov* zo severu; zhruba od 10.st. sa stali centrom výroby a obchodu s hodváhom, mesto bohatlo a obchodom s hodváhom zatienilo samotný Konštantínopol; thébsky hodváb bol vyvážaný do celej Európy; hoci boli v pol. 12.st. vyplienené Normanmi, rýchlo sa spamätali a prosperovali až do pádu byzantskej ríše r. 1204 následkom štvrtej *krížovej výpravy*; pre bohatstvo Théb si je zabrala za svoje sídlo francúzska dynastia de la Roche; v r. 1311 boli Théby ustanovené za hlavné mesto krátko jestvujúceho štátu založeného žoldniermi katalánskej kompanie

www: do Théb je situovaný dej mnohých mytologických príbehov; tu sa narodil *Herakles*, *Dionýzos*, *Niobe*, *Oidipus* a *Antigona*; mesto bolo údajne vybudované Feničanom *Kadmom*, ktorý mal usmrtiť *Áresovho* draka, ktorý pustošil tunajšiu krajinu (pozri *dračia siatba*); v Thébach sa usadili fenickí prisťahovalci, ktorý nasledovali Gréci z Malej Ázie, ako to opisuje legenda o *Amfionovi*, ktorý vedel tak hrať na lýru, že sa bloky kameňov kladli na seba; spoločne so svojim bratom *Zethom* tak rozšíril thébske hradby a vybudoval sedem brán do mesta; odtiaľ teda citát o „sedembranných thébch“, čím sa toto mesto odlišovalo od egyptských Théb, ktoré mali vraj brán sto; v čase rozkvetu mali Théby obvod hradieb viac ako 7 km; pôvodné obyvateľstvo Théb vraj vyhnali z mesta boiótske kmene prichádzajúce z *Thesálie*; k Kadmovmu rodu patrili tiež syn *Laia*, *Oidipus*, ktorý odovzdal svoju vládu svojim synom *Eteoklovi* a *Polyneikovi* s tým, že sa bratia budú každoročne striedať v spravovaní mesta; Eteokles ale zmluvu čoskoro porušil a dal tým podnet ku slávnemu ťaženiu *Siedmich proti Thébam*; tí boli síce Thébany odrazení, ale o dvadsať rokov neskôr ich nasledovali *Epigoni*, ich synovia, a tí nakoniec staré Théby zničili

[http://it.wikipedia.org/wiki/Tebe_\(Grecia\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Tebe_(Grecia))

Théby (Egypt) - *Wéset*

The Chaucer - *Chaucer*

Theia/Thea/Thiam - gréc. Θεία/Theia – „bohyňa“; niekedy zvaná iba prídomkom *Euryphaesa*; meno s prídomkom: Θεία Εὐρυφάεσσα/Theia Euryphaesa – „Theia do šírky žiariaca“ < εὐρύς/eurys – „široký“; φάος/phaos – „jas, svetlo“

www v súvislosti s heslom *teogonia*: v gréckej mytológii *Titánka*, dcéra *Gaie* a *Ura*na (Zamarovský ju neuvádza); podľa jej manžela *Hyperiona* sa pokrýva jej meno s *Teiou*

www: podľa *pelasgického* (predgréckeho) mýtu o *stvorení sveta* bola Theia dcérou *Okeanovny Euronymy* a *Ofiona* a spolu s *Titánom Hyperionom* jej bolo pridelené *Slnko*; podľa olympského (gréckeho) mýtu o stvorení sveta bola Theia dcérou boha nebies *Ura*na a bohyne zeme *Gaie* a manželkou svojho brata *Hyperiona*; podľa *Homéra* (Chválospev o *Hyperionovi*) mala s *Hyperionom* deti menom *Helios* (Slnko), *Selene* (Mesiak) a *Eos* (Zorničku)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Theia>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Theia>

Theiseba/Teišeba/Theispas - urartský boh vojny, búrky a hromu; tvoril súčasť triády spolu s bohom *Haldi/Khaldi* a *Šivini*; je náprotivkom asýrskeho boha *Hadada* a *churritského boha Teshub* (tiež písaný *Teshup* alebo *Tešup*; často predstavovaný ako muž stojaci na *býkovi*, držiaci v ruke zväzok bleskov; jeho manželkou bola bohyňa *Huba*, ktorá bola náprotivkom churritskej bohyne *Hebat*; pozri *urartskí bohovia*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Teisheba>

Urartský boh Theiseba (relief z pevnosti Erebuni)
Boh Theiseba (pevnosť Theisebani v Urartu, 6.st.pr.Kr.)

Postavy boh Thesiebu na levovi s miskou a zväzkom bleskov (bazaltová tumba asýrskeho kráľa
Ursza/Rusa II. (okolo 680- 639 pr.Kr., Urartu)

theizmus - teizmus

Themis - Temis

Thénardova modrá - modrá Thénardova

Theodor/Theodotus - Hall: svätý bojovník gréckej cirkvi (cirkev gréckokatolícka); grécky vojak, o ktorom sa nevie kedy žil; pochádzal z Pontu v *Malej Ázii*; podľa legendy zapálil chrám *Kybely* a bol upálený (preto je jeho atribútom *pochodeň*; Hall) alebo sťatý; podľa neskoršieho rozvedenia legendy vybájený ešte druhý Theodor, vysoko postavený dôstojník a obidve postavy zobrazované vedľa seba; Theodor zobrazený buď ako rímsky *legionár* alebo ako stredoveký rytier, často na koni (pozri *svätec jazdecký*); rovnako ako sv. *Juraj* vystupuje v legende s *drakom*; má pri svojich nohách draka alebo občas *krokodíla* (pozri *Hór*), zrejme aby sa od Juraja odlišil; kedysi bol patrónom *Benátok* a je možné sa s ním stretnúť v umeleckých dielach tohto mesta; pozri *mučeník/martýr*, *kresťanskí svätci*; *atribúty*, *symbols*, *alegérie a prirovnania*; *patrón*

Heinz-Mohr pod heslom *pochodeň*: pochodeň atribútom mučeníkov: *Theodora*, *Tirosa*, *Theodota*

Theodorik - Majster Theodorik
sv. **Theodorus** -

http://www.webumenia.sk/web/guest/graphic/-/staticresults?orderBy=DATING_ASC&page=1&items=14&query=&layout=gridLayout&images=true&searchFor=data

Theodorus (pustovník) - (†428); Theodor z Mopsuestie; narodil sa v Antiochii roku 360 alebo o niečo málo neskôr; spoločne s *Jánom Zlatoústym* bol žiakom Libania a Diodora; najprv do ich kláštora vstúpil, potom žil nejakú dobu ako *pustovník*; keď jeho vytrvalosť poľavila, Ján ho získal späť; asi r. 383 prijal presbyteriánske svätenie a vykonával voj pastiersky úrad; potom sa vybral k Diodirovi do Tarsu a r. 392 sa stal biskupom v Mopsuestii; do jeho funkčného obdobia spadá spor týkajúci sa Jána Zlatoústeho, v ktorom sa ho zastával; Theodor bol najvýraznejším exegetom antiochijskej školy; komentoval takmer celú bibliu, avšak veľká časť jeho diela bola zničená z dôvodov odsúdenia tzv. troch kapitol;

<http://www.iencyklopedie.cz/theodor-z-mopsuestie/>

J. Sadeler I. podľa M. de Vos: Sv. Teodorus pustovník (16.st.)

Theodotus - Theodor

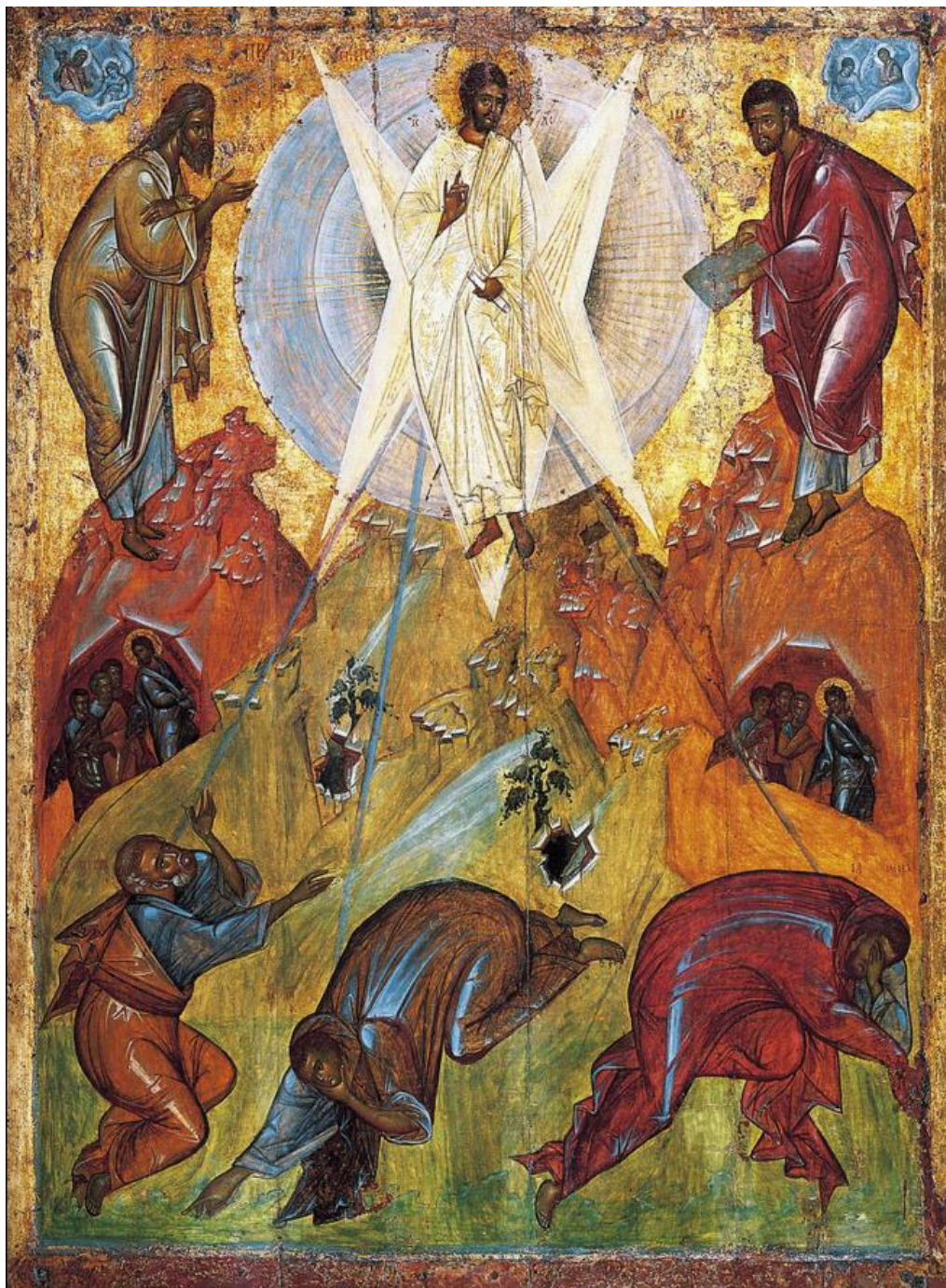
Theodulf z Orleansu - (†821); Vavřincová v súvislosti s heslom *Kvetná nedeľa*: biskup a autor hymnu *Gloria, laus et honor* (lat. Sláva, chvála a česť); podľa legendy skladbu zložil v r. 818 počas svojho väzenia v angerskom kláštore; keď Theodulf hymnus spieval o Kvetnej nedeľi vo svojej cele, išiel okolo kráľ Ľudovít Pobožný (†840) a tklivá pieseň ho natoľko obmäkčila, že dal biskupa prepustiť na slobodu; od tej doby sprevádza hymnus na Kvetnú nedeľu každú procesiu

theofania - teofania

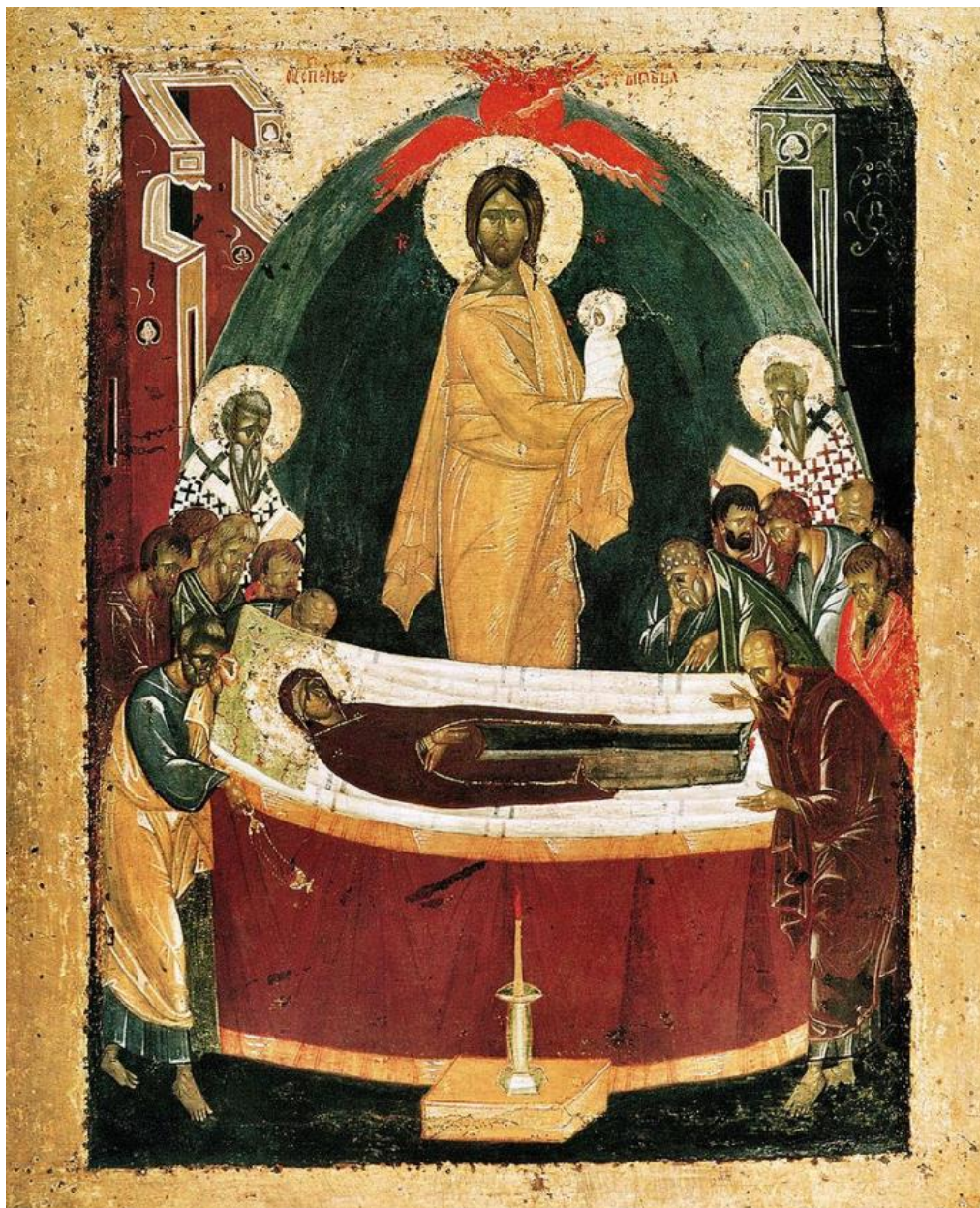
Theofan Grék - (†1410); rus. Феофан Грек; gréc. Θεοφάνης/Theofanes; byzantský grécky umelec a jeden z najväčších ikonopiscov v moskovskom Rusku; známy ako učiteľ a poradca veľkého Andreja Rubleva

https://en.wikipedia.org/wiki/Theophanes_the_Greek

https://en.wikipedia.org/wiki/Theophanes_the_Cretan

Theofan Grék: Premenenie Ježiša (spas v silach, ikona zo Spaso-Preobraženskej katedrály v Pereslavl-Zalessky, 1408)

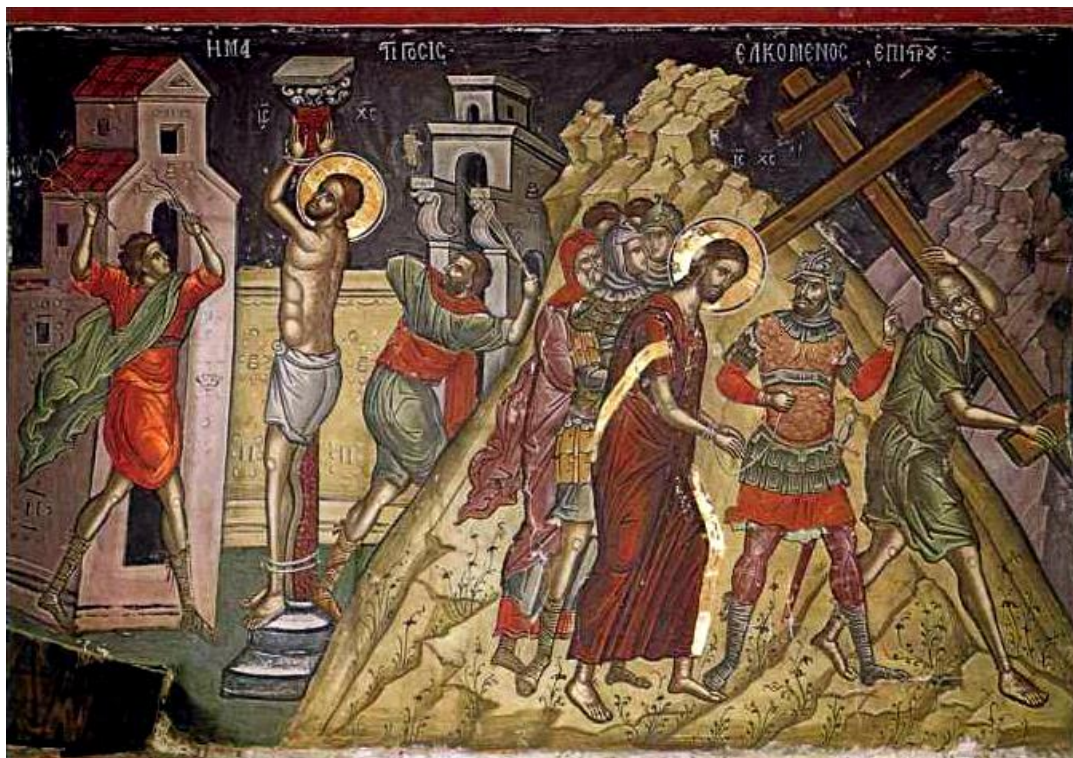
Theofanes Grék: Zosnutie Bohorodičky (1392)

Theofanes Grék: Epitafios (Stavronikita kláštor, hora Athos, 16.st.)

Theofanes Grék: Posledná večera (Stavronikita kláštor, hora Athos, 16.st.)

Theofanes Grék: Ježiš na Golgote (Stavronikita kláštor, hora Athos, 16.st.)

Theofil (biskup) - (†195); biskup v Cézarei, známy svojou účasťou na synode, kde sa riešil dátum, kedy sa má sláviť Veľká noc; usiloval sa o zmierenie Efezského zboru s Rímom (práve vo veci dáta slávenia Veľkej noci); o jeho živote sa vie veľmi málo; zomrel pravdepodobne na začiatku prenasledovania kresťanov v čase vlády cisára Septima Severa

Zázrak Theofila (reliéf fasády chórovej kaplnky, Notre-Dame v Paríži, 13.-14.st.)

Theofil (prefekt) - antiochijský prefekt, ktorého syna vzkriesil sv. *Peter* po svojom prepustení z väzenia; syn bol mŕtvy už 14 rokov; vďaka zázraku všetko obyvateľstvo Antiochie a mnoho ďalších prestúpilo na pravú vieru; príbeh zaznamenaný v *Zlatej legende*; legenda pokračuje postavením kostola na mieste zázraku, v ktorom postavili pre sv. Petra trón, aby mohol počas kázne sedieť; Peter potom odišiel do Ríma a 25 rokov sedel na pápežskom tróne (pozri *Cathedra Petri*)

Massaccio a F. Lippi: Vzkriesenie syna Theofila a sv. Peter na tróne (freska v kaplnke Brancacciocov v Santa Maria del Carmine, Florencia, 1425)

theogamia - teogamia

theogonia - gréc. Θεογονία/Theogonia – „zrod bohov“; *teogonia*

theológia - teológia

Theologia Summi Boni - pozri *Abelard*; *dielo literárne*

Theotormon - postava z *Knihy Thel* od W. Blakea

Theos Kyrios - gréc. Θεός Κύριος – „Boh je Pán“, alebo „Hospodin je Boh“

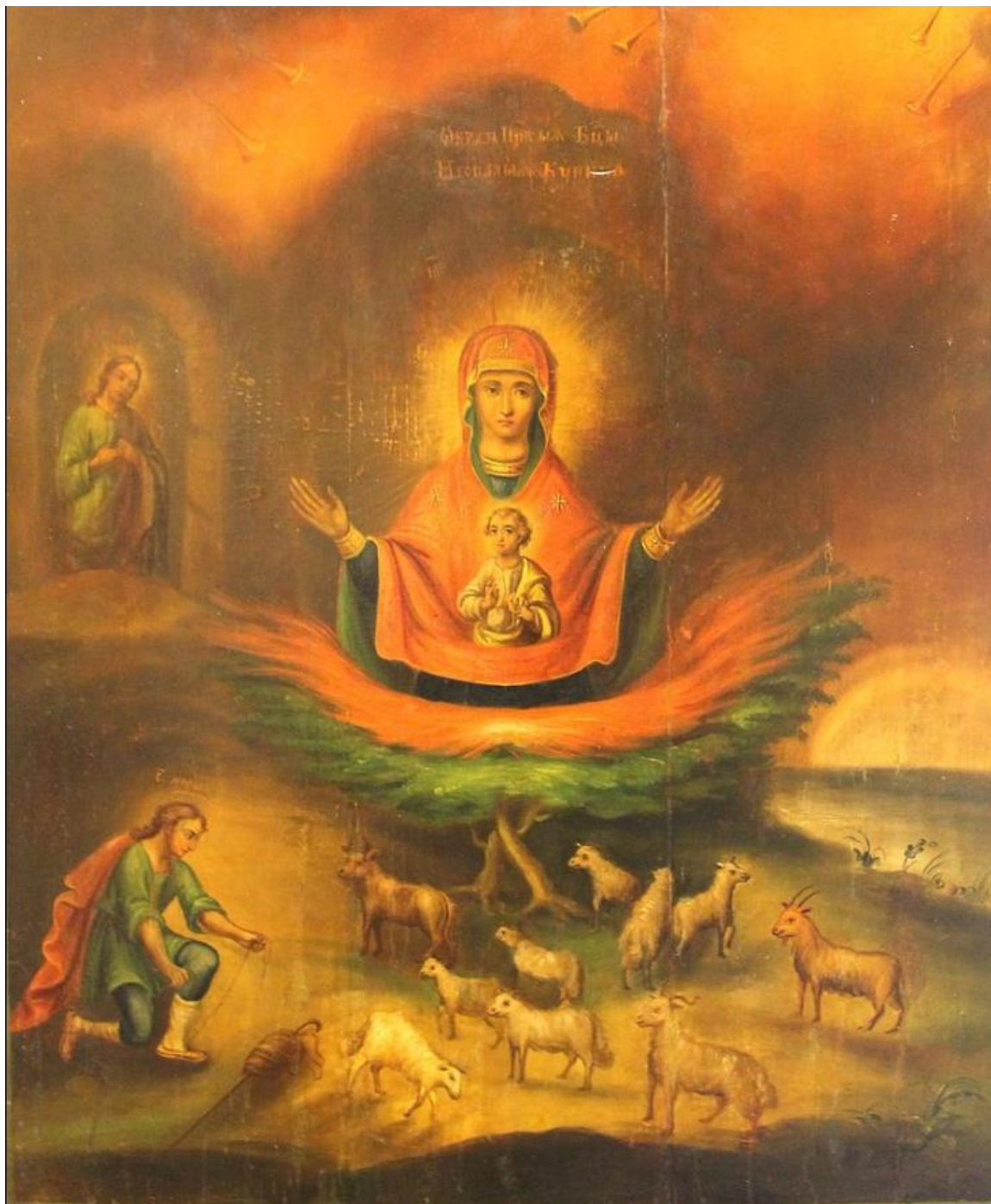
www: Žalm východnej ortodoxnej a byzantskej katolíckej liturgie; je založený na Žalme 117 (číslovanie podľa *Septuaginty*) a jeho refrén sa skladá z veršov 27a a 26a; Theos Kyrios nasleduje po Veľkej litánii; v bežnej slovanskej praxi ju spievali *diakoni* pred *ikonou* Krista v *ikonostase*; aj nie je diakon, verše bežne číta kňaz; vo všedné dni v priebehu Veľkého pôstu Theos Kyrios nahrádza *Aleluja*, ktoré je radostnejšie

Theotokos - gréc. *Bohorodička*; pozri *akafist*, *Immanuel*

Ikona Theotokos Orans (Spasá katedrála v Jaroslavi, 13.st.)

Theotokos horiaceho kra - pozri *Ikona horiaci ker*

Ikona Horiaci ker (ukrajinská ikona)

theozofia - teozofia